

Законна технологія пограбування банку

У відомому мультфільмі про пригоди капітана Врунгеля, два класичних італійських мафіозі співали популярну свого часу пісеньку: «Маєм в банку міліоно і плюванто на законо!» Дуже симпатично все це виглядало на екрані і тому багато подлітків, мабуть, не дуже замислюючись над сенсом цих слів, радісно і виклично грали щасливчиків, котрі за великі гроші можуть собі дозволити розкіш завжди бути правими і плюванто на законо. Час нестримно плине, підлітки подорослішали, стали підприємцями, бізнесменами і, влаштувавшись у кріслах імпозантних офісів, почали мислити схемами кругообігу капіталу та розробляти варіанти створення прибутку. Але за всіма тими розрахунками, переговорами, дипломатичними посмішками і еківоками час від часу приглушено звучало знайоме: «...і плюванто на законо!»

А тепер уявіть собі, що ось ви, група колег і знайомих, вирішили з метою досягнення радісного стану усвідомлення свого багатства (що дозволило б вам потім «плюванто»), захотіли це багатство собі набути. Варіант чесною праці, у даному випадку, відпадає, бо занадто розтягнутий в часі, а вам треба зараз, бо саме поспішаєте скоріше «плюванто».

Значить треба йти іншим шляхом, тобто «провернути операцію», або «обтяпать дельце». Для цього не дуже треба мізок напружувати, бо найбільш привабливим видом афер на ринку капіталів є афери позичальні. Схема проста; просите у борг, вам дають, а ви ...линяєте. Зрозуміло, — разом із грошима.

Ви можете заперечити: Інтерпол, міжнародний банк даних про злочинців і терористів, пошукова система, інформаційні мережі, досвід кращих сищиків світу і найдосконаліше програмне забезпечення...

Не поспішайте. Все це дійсно є і функціонує досить ефективно. Але також є багато таких громадян, котрі взяли кредит у інших громадян (чи у юридичних осіб) і їх досі шукають. Тобто, позичальників, разом із поцупленими грошима. Багато, правда, залежить від суми. Чим вона є більшою, тим важче знайти злодія-позичальника. Бо більші гроші більше захищають. В тому числі: від пошуку.

Тому банки, як кредитні фінансові установи, постійно слідкують за інформацією про таких клієнтів, котрі реально або потенційно є здатними на те, щоб взяти і злиняти. І треба сказати, що серед різноманітних хвороб нашого суспільства, хвороба ХНК (хапугонеповорнення кредитів) за своїми фінансовими наслідками набагато випереджає СНІД. За даними НБУ обсяг прострочених й неповернених кредитів тільки юридичними особами складає 19%! Щоб зайвий раз не травмувати багатьох постраждалих читачів, нагадую лише поверхово про епідемію ХНК у вигляді цілої системи трастових афер по відношенню до фізичних осіб, як яскравий приклад злочинного зловживання позичальниками довірою кредиторів. І де тепер їх шукати тих позичальників? А ви кажете: Інтерпол...

Чудова гра — футбол. Особливо, коли грають діти. Але паскудна справа, коли дуже дорослі дяді «грають» грошима; причому в одні ворота і за наш з вами рахунок.

Отже кожен акціонерний банк, захищаючи інтереси своїх акціонерів-вкладників і використовуючи гроші цих акціонерів для надання кредитів, намагається використати всі можливості для перевірки солідності кожного клієнта-позичальника, його платоспроможності, а головне (і найскладніше!) — намірів. Справа ця, як ви розумієте, копітка, її виконання має бути конфіденційним, а висновки — надійними. Бо, власне, надійність висновків щодо клієнта великою мірою визначає надійність банку. Тим більше, що клієнти, котрі вже є добре заангажованими хворобою ХНК, як правило, намагаються увійти в контакт саме з надійними банками, щоб і «зірвати банк», йдучи ва-банк.

Акціонерне товариство «Градобанк» якраз відноситься до надійних, поміркованих, солідних фінансових установ. Повідомляю про це не тому, що хочу зробити цьому банкові рекламу, а тому, що у списку двадцяти п'яти найбільш стабільних банків України Градобанк займає почесне четверте місце за основними показниками діяльності. Отже, коли саме до Градобанку (що в Києві), звернулося Чорноморське рибпромислове виробниче орендне підприємство «Антарктика» (що під Одесою) з проханням надати кредит у сумі \$5 млн. терміном на один рік під 18 відсотків річних для фінансування ремонту і опорядження риболовецьких суден, закупівлю рибної сировини та оплати страхових внесків, банк, як і годиться, почав переговори та вивчення

питання. Бо сильно помиляється той, хто вважає, що банку сліплять очі оті 18 відсотків річних. Програма-мінімум банку зовсім інша: забезпечити повернення грошей виданих позичальнику.

Наша довідка. За даними журналу «Финансовые риски» капітал Градобанку на 1.07.96 р. дорівнював 8,5 трлн. крб., помірковано зростаючи за рахунок фахово-консервативної кредитної політики і солідної співпраці з клієнтурою. Аналізуючи сенс і стиль фінансових операцій банку, доходимо висновку, що його поведінка характеризується стриманістю і відповідальністю, униканням ризику навіть, здавалося б, в очевидних ситуаціях.

Як банк намагається уберегти себе від небажаних несподіванок? Є три основних напрямки убезпечення: 1. Надання кредиту під заставу. 2. Страхування: а) кредиту; б) застави. 3. Залучення третьої особи-гаранта.

В даному випадку, стосовно пропозиції «Антарктики», оскільки йшлося про \$5 млн, було задіяно варіанти убезпечення № 1 та № 26. Фактично, з двадцяти дев'яти пунктів кредитної угоди, укладеної між Градобанком і «Антарктикою», для зрозуміння суті і послідовності подій важливо знати шість:

1.1. Надати ПОЗИЧАЛЬНИКУ кредит в сумі \$5 млн...

5.6. Кредит забезпечується договором застави двох суден...

2.8. ПОЗИЧАЛЬНИК зобов'язується застрахувати або перестрахувати судна у страховій компанії «Lloyd's» (Велика Британія), а страхові поліси передати банку.

2.9. Перед платежами по кредиту надати банку каверноту, що засвідчує згоду «Lloyd's» на страхування суден, а також довідки портів приписки про те, що ці кораблі не продано, не закладено і під арештом не утримуються.

3.1. Банк має право припинити надання кредиту, якщо кредит з різних причин виявився незабезпеченим, або в інших випадках порушення позичальником умов угоди.

5.7. Кредитна угода набирає чинності тільки при нотаріальному засвідченні угоди застави суден (за місцем їхньої приписки).

Кредитну угоду було підписано 22.08.95 і вона могла набрати чинності з 1 вересня при виконанні вказаних вище умов. Але події, що розвивалися далі, могли б прикрасити сюжет найви-багливішої детективної історії (див. «ВК» від 9.07.96). Бо позичальник «Антарктика» чомусь не поспішав виконувати вказані умови кредитної угоди, а ті документи, що він надавав банку, тільки посилювали непевність кредиторів щодо позичальника.

Тому банк, не отримавши від позичальника оригіналів страхових полісів, піддав сумніву чинність кредитної угоди і став розмірковувати, чи можна надалі вважати себе зобов'язаним кредитувати «Антарктику». Адже умови кредитування не виконано! Між тим, «Антарктика», коли вже пройшли всі терміни, раптом страхує судна зовсім в іншій компанії «Black Sea and Baltic...» І намагається запевнити банк у своїй лояльності, подаючи «Black» за «Lloyd». Одночасно експерти Градобанку виявляють щоразу нові подробиці, що тільки додають сумнівів відносно добрих намірів «Антарктики».

Зокрема, виявляється, що «Black Sea and Baltic...» є дочірнім підприємством російської(!) компанії «Інгосстрах» і не має жодного відношення до «Lloyd». Між іншим, оригінали страхових полісів позичальник не передає банку, а представлена банку позичальником ковернота не вміщує всіх обов'язкових розділів, тим більше, що у ній немає навіть згадки про «Lloyd». Отже у банку з'являється все більше підстав для припущень щодо

зовсім інших намірів «Антарктики». Ці сумніви посилюються, коли позичальник у порушення кредитної угоди нотаріально посвідчує договір про заставу суден не за місцем реєстрації у порту Іллічівськ, а за десятки кілометрів від моря, у райцентрі Біляївка, що адміністративно і територіально є відокремленим від м. Іллічівськ, а це автоматично скасовує дійсність договору про заставу. Далі стає відомо, що «Антарктика» на момент закладання суден у заставу, не була вільною щодо фінансових зобов'язань по цих судах, котрі набуто за кошти Мінфіну, а отже застava не може бути цілком чистою, бо починають грати невизначені інтереси третіх осіб.

І ще. Згідно з законодавством України страхування має залучати інтереси на території нашої держави. У зв'язку з цим «Антарктика» спочатку звернулася до компанії «Інкомрезерв», яка і виписала страховий поліс згідно з кредитною угодою на користь Градобанку, але потім, оскільки позичальник («Антарктика») не сплатив страховий платіж, поліс втратив силу.

Ще цікавішим документом є **агентська угода від 3.08.95** між «Антарктикою» і кіпрською компанією «Comlink shipping», що їй за організаційно-посередницькі послуги «Антарктика» **ще до початку надання послуг зобов'язалася перерахувати ці самі \$5 млн**, котрі зумовлювалися кредитною угодою від 22.08.95 з Градобанком. В агентській угоді, як юридична адреса агента («Comlink shipping»), надавалася... поштова скринька в одному з готелів Варшави.

На прохання Градобанку польська сторона розпрацьовує версію сумнівів щодо «Comlink shipping» і повідомляє:

«Ця компанія не є зареєстрованою на території Польщі і **не має жодного представництва в Європі**, але протягом п'яти років має рахунок в IBP Bank S. A. у Варшаві, яким користується **для переливання капіталу зі сходу до країн відомих своєю податковою свободою...**» Далі наводяться інші відомості про те, що це є звичайна офшорна компанія напівлегального типу, яка не афішує своєї анонімної діяльності з відомих причин.

Мені довелося прочитати весь цей документ в оригіналі і з цього приводу можу тільки поздоровити як польських фахівців, так і Градобанк з гарними результатами солідної співпраці.

Спливають на поверхню і деякі інші «дрібниці», наприклад, про хронічне балансування «Антарктики» на межі банкрутства, про невідповідність підписів на деяких документах тощо.

Аналіз та узагальнення всіх цих та інших фактів змушує експертів дійти висновку, що вся справа про надання кредиту в розмірі 5 млн. доларів США є чимдалі більше схожою на велику аферу, котра мабуть мала зовсім іншу мету, ніж фінансування ремонту та опорядження риболовних суден.

В цих умовах Градобанк оцінює ризик кредитування як надмірний, котрий визначається малою вірогідністю повернення грошей Позичальником, тим більше, що виходячи з численних фактів порушення умов надання кредиту, кредитна угода фактично втратила юридичну силу.

На жаль, іншої думки дотримувався Вищий Арбітражний Суд України (ВАСУ), який за позовом Південно-Українського транспортного прокурора прийняв рішення про стягнення з АТ «Градобанк» 450 млрд. крб на користь ОП «Антарктика», вважаючи, що кредитна угода від 22.08.95 набула чинності й що не ОП «Антарктика», а АТ «Градобанк» порушило її вимоги.

На це рішення було внесено протест Генерального прокурора України, згідно з яким відбулося нове засідання ВАСУ, на якому ваш кореспондент мав честь бути присутнім. Окремі моменти цього засідання нагадали мені кадри з відомих американських і французьких фільмів з **Жаном Габеном і Лоуренсом Олів'є** в головних ролях, коли блискуча манера виступу адвоката

перетворювала суд на спектакль і настільки захоплювала присутніх, що складна казуїстика юридичних норм відходила на задній план, а справа вирішувалася загальним емоційним піднесенням зали на захист «очевидної» справедливості. Не даремно досвідчені судові бійці не шукають справедливості згідно з логікою подій, а шукають «гарного адвоката», який здатен перетворити розгляд справи на спектакль.

Можна зрозуміти і суддів — вони ж не роботи і тому також здатні піддаватися впливу емоцій. Проте, в даному разі, ситуація була настільки очевидною і аномальною, що не лише у мене особисто склалося враження, що сторона прокуратури (яка, за поширеними стереотипами сприйняття судового процесу, мала б звинувачувати), як могла, намагалася захистити істину про справедливе ненадання кредиту і пояснити всім чому. Не допомогло — ВАСУ прийняв рішення в цілому на користь «Антарктики» і банк повинен заплатити їй гроші.

«Вечірній Київ», 10 жовтня 1996 р.

Фінансова «операція» на тлі невеселого анекдоту

У вірменського радіо питають: «Це правда, що Аветісян виграв «Москвич» у лотерею?» Вірменське радіо відповідає: «Правда. Тільки не Аветісян, а Погосян. І не «Москвич», а 100 рублів. І не у лотерею, а в преферанс. І не виграв, а програв».

Отже — про правду, її форми і зміст. Згідно з кредитною угодою від 22.08.95 Чорноморське рибпромислове виробниче орендне підприємство «Антарктика» (м. Одеса, вул. Єкатерининська, 17) як позичальник мало отримати (тут і далі підкреслення моє — Є. Г.) від АТ «Градобанк» в Києві \$ 5 млн на ведення виробничо-комерційної діяльності. Це правда. Але щоб отримати \$ 5 млн, «Антарктика» мала за цією ж угодою:

а) здійснити страхування суден «Капітан Буга» та «Капітан Соляник» у страховій компанії «Lloyd's»;

б) передати в Градобанк оригінали страхових полісів;

е) надати банку коверноту від «Lloyd's»;

г) представити довідки від капітанів портів приписки цих суден про те, що ці кораблі не продано, не закладено і під арештом не знаходяться.

Природно, що кредит забезпечувався договором застави від 27.08.95 двох вищеназваних суден:

«Заставодавець («Антарктика») засвідчує, що кораблі «Капітан Соляник» та «Капітан Буга» є власністю Заставодавця, не продані, під арештом та заставою не знаходяться».

В іншому місці цього ж договору сказано: «Заставодавець («Антарктика») передав майно, що перебуває у його власності та користуванні згідно Судового реєстру... під заставу Заставодержателю (Градобанк). І далі йде опис майна, що передається під заставу: корабель «Kapitan Buga» — реєстраційний № 61 та корабель «Kapitan Solyanik» — реєстраційний № 52.

Підписами і печатками сторін було засвідчено, що договір про заставу і кредитна угода «є невід'ємними частинами договору», що «банк має право припинити надання кредиту у випадку порушення позичальником умов даної угоди, а також у випадках, якщо кредит з різних причин виявиться незабезпеченим або в інших випадках при порушенні позичальником умов даної угоди».

В разі виконання всіх зазначених умов, кредитна угода набирала чинності, а «Антарктика» отримувала кредит на суму \$ 5 млн. В разі виконання.

Але виконання почалося якось дивно затягуватися. Спочатку «Антарктика» чомусь не надала банку оригіналів страхових полісів. Потім раптом виявилось (за документами), що ці судна застраховано не в «Lloyd's», а в «Blak sea and Baltic» (яка, як потім виявилось, не маючи жодного відношення до британської «Lloyd's», є дочірнім підприємством російської компанії «Інгосстрах»). Далі з'являється ковернота без головного останнього розділу (розподілення страхової відповідальності), задля якого вона складається. До того ж Позичальник, у порушення існуючого порядку, чомусь оформлює нотаріальне засвідчення договору про заставу суден не за місцем їхньої реєстрації в порту Іллічівськ, а далеко від моря, у зовсім іншому адміністративному районі.

На поверхню спливає ряд інших цікавих фактів, що прямо свідчили про нещирість намірів «Антарктики», особливо через її зв'язки з сумнівними компаніями напівлегального типу та договірними зобов'язаннями щодо них.

Словом, акціонерний «Градобанк» у цій ситуації оцінив ризик кредитування, як надмірний і, захищаючи права та інтереси своїх акціонерів, а також спираючись на ряд переконливих фактів порушень з боку Позичальника та невиконання Позичальником зазначених в угоді умов для надання кредиту, вирішив цей кредит не надавати.

Тоді «Антарктика» подала в суд на банк, аргументуючи такими документами, які мали начебто свідчити про понесені «Антарктикою» втрати від затримки видачі кредиту, на який вона розраховувала, а тому попідисувала угоди з третіми сторонами, котрі тепер вимагають від неї гроші. Словом, — винен банк у тому, що не надав кредит надто **сумнівному** позичальнику.

На жаль, це слово — **сумнівний** — не фігурувало на засіданнях Вищого Арбітражного Суду, який розглядав цю справу. Я був на судовому засіданні і можу чесно свідчити, що ця судова робота мала не стільки технологічний, скільки емоційний характер, а симпатії і антипатії часом брали гору над холоднокрівною оцінкою фактів.

В цих умовах команда «Антарктики» на чолі з її адвокатом зіграла свою частину спектаклю блискуче і артистично, а «Градобанк», який виклав документи і просто вірив у здоровий глузд, чесне судійство і в те, що справедливість восторжествує, як не дивно, — програв. Бо судді, незважаючи на серйозні підстави для сумнівів, зокрема й стосовно справжності підписів генерального директора «Антарктики» на документах, зобов'язали банк виплатити гроші «Антарктиці», не дуже заглиблюючись у нюанси та обставини справи, а особливо — у структуру інтересів контрагентів.

Для банку це був удар нижче пояса, після якого йому було матеріально і морально важко вести роботу, роблячи вигляд неначе нічого не сталося.

Отака є правда. На анекдот зовсім не схожа, бо де ж тут привід для сміху?

Але правдою є й те, що «Антарктика» в особі генерального директора **В. М. Кравченка**, двічі засвідчивши в договорі своє право власності на судна, котрі давала банку в заставу, добре знала, що за рік **перед тим** (2.11.94) Мінфін України кредитував купівлю «Антарктикою» цих суден за певних умов погашення кредиту, на що у «Антарктики» просто не вистачало грошей. А отже Мінфін, за своєю кредитною угодою, міг запросто організувати «повернення суми позички за рахунок майна». Тобто забрати судна в «Антарктики», яка їх саме закладала для отримання кредиту в Градобанку.

Правда й те, що капітан Іллічівського порту **В. Дубровець** засвідчуючи 27.08.95 (дата договору про заставу суден для отримання кредиту) давню

копію наказу директора «Антарктики» **Кравченка В. М.** про включення новозбудованого судна «Капітан Соляник» в склад ОП «Антарктика» з 6.12.94, прекрасно знає, що і «Капітан Соляник» і «Капітан Буга» з 28.03.95 вже були власністю спільної українсько-кіпрської страхової компанії «Капітан». Цей факт підтверджується не тільки листом Мінрибгоспу від 11.04.97, а й Свідоцтвами про право власності та Судовими патентами на обидва судна.

Правда й те, що обидва судна трапили до українсько-кіпрської компанії «Капітан» через договір купівлі-продажу між «Антарктикою» і Фондом держмайна України, як про це пише п. **Кравченко В. М.** у листі від 29.03.96 (тобто майже за півроку до звернення по кредит до Градобанку, коли у серпні 1995-го п. Кравченко В. М. розписався за те, що ці судна є майном «Антарктики»). А писав цього листа керівник «Антарктики» капітану Іллічівського порту **В. Н. Дубровцю** «в зв'язі со сменою судовладельца». Отже всі добре знали те, про що потім свідчили неправдиво. Правда й те, що у Переліку суден державного реєстру Іллічівського порту чітко зазначено зміну власника (була «Антарктика», стало САТ «Капітан») і зміну реєстраційних номерів. А тому «Капітан Соляник» під № 52 (як про це записано в договорі про заставу) не існує, зате є таке судно під № 60. Тобто «Антарктика» **заставляла у банк порожнє місце від корабля.**

Правда й те, що згідно з актом № 3819/01 графологічної експертизи, встановлено, що «підписи від імені **Кравченка В. М.** в кредитній угоді й договорі про заставу виконано не Кравченком В. М., а іншою особою». Правда й те, що в коверноті про страхування суден в компанії «Інкомрезерв», об'єктом страхування є судно під назвою «Kapitan Bugar» («Капітан Бугар»), а не «Капітан Буга». Так само і дебіторський вексель виписано на «Капітан Бугар», який не має жодного відношення до предмету договору про заставу.

Правда й те, що згідно з листом страхової компанії «Інкомрезерв» від 17.05.96, «утвердження ОП «Антарктика» по поводу действительности факта страхования суден «Капітан Буга» і «Капітан Соляник» в СК «Інкомрезерв» — несостоятельны».

Правда й те, що згідно з листом Мінстату України від 11.03.97, в Єдиному державному реєстрі підприємств та організацій України станом на 11.03.97 р. Чорноморське рибпромислове виробниче орендне підприємство «Антарктика» НЕ ЗНАЧИТЬСЯ! А тим більше — в Одесі по вул. Єкатерининська, 17.

Натомість, на той самий момент, існує не підприємство, а ОБ'ЄДНАННЯ «Антарктика» по вул. Приморській, 24. Причому, очолює це об'єднання не Кравченко Валерій, а **Валентин Кобилянський**. І займається він не ловлею риби в океані, а риборозведенням на суходолі.

Правда й те, що на підставі рішення виконкому Жовтневої райради м. Одеси від 31.03.94 замість рибпромислового ОП «Антарктика» з'явилося Чорноморське рибовиробниче орендне об'єднання «Антарктика» (ОП «Антарктика»), яке не відповідає своєю повною назвою назві сторони-Позичальника.

Правда й те, що у підписаній В. М. Кравченко заяві на отримання кредиту вказано дату реєстрації підприємства 28.11.91 № 366, в Кредитній заявці — 31.03.94 № 350, хоча новий реєстраційний номер (після перереєстрації 31.03.94) — 107.

Правда й те, що у наданій ОП «Антарктика» для Градобанку стандартній карточці із зразками підписів, другою особою після В. М. Кравченка, фігурує... «комерційний директор Валентин Кобилянський». Так-так, той самий, що очолює (згідно з реєстром Мінстату) рибпромислове ОП «Антарктика» з метою риборозведення за іншою адресою.

Правда й те, що виконком Іллічівської міськради затвердив Статут та видав свідоцтво № 22490698 від 19.01.95 створеного ЗАТ «Антарктика», де красується підпис знайомого нам В. М. Кравченка.

Правда й те, що рівно за 20 днів до підписання кредитної угоди в Києві, ОП «Антарктика» підписує 03.08.95 Агентську угоду в Лондоні, де зобов'язується за символічні послуги авансувати кіпрській компанії «Comlink Shipping Co LTD»... знайомі нам \$5 млн.

У всій цій пікантній історії, ВАСУ, як це вже було не раз, блискуче скористався своєю неподільною монополією на правду. Вірніше, — правда у варіанті від ВАСУ на сьогодні є практично остаточною в економічних конфліктах.

Тільки чи може сьогодні ВАСУ спати зі спокійною совістю? Адже суддям, котрі 14–17 травня 1996 р. брали участь в одеському семінарі з шикарними застіллями, фінансованими «Антарктикою» (про що американський директор проекту п. **Роберт Байер**, не приховуючи свого обурення, повідомив листом голову парламентської комісії ВР України **Володимира Стретовича**), важко пояснити і людям, і собі логіку власного вердикту.

Тому логічно спитати: на користь якої юридичної особи у цьому вінегреті різних «Антарктик», підробних підписів, сумнівних компаній, фокусів навколо страховок, підозрілих зобов'язань та алкогольних семінарів, ВАСУ прийняв своє рішення стягнути з законотворчого Градобанку гроші на користь... а, власне, — **на чию користь?**

«Вечірній Київ», 26 квітня 1997 р.

Зруйнувати банк в еру кучмономіки? Одним ударом.